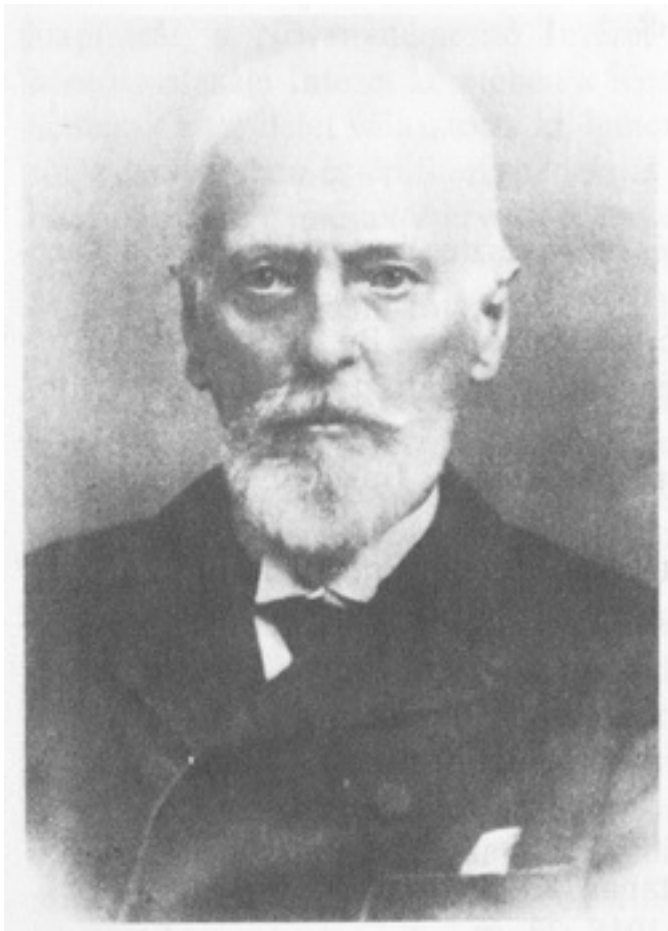

Gróf Károlyi Sándor (1831-1906.)

Egy olyan kivételes politikusunkra emlékezünk, akinek nem volt magánélete, mert a napnak minden órájában a közösséget szolgáltatta
2011. november 11.

Ifj. Tompó László - Hunhír.info

Egy olyan kivételes politikusunkra emlékezünk, akinek nem volt magánélete, mert a napnak minden órájában a közösséget szolgáltatta, a száznyolcvan éve, 1831. november 10-én Pesten született (és 1906. április 24-én a franciaországi Mentonban elhunyt) gróf Károlyi Sándorra, aki szociális életünket formáló karitatív tevékenységei mellett a magyar föld s gazdaságának karválytőke alóli felszabadítási tervével különösen is beírta nevét legnagyobb magyarjaink közé.

Se szeri, se száma az általa alapított vagy támogatott intézményeknek. Az első magyar Gyermekmenedékhely Egyesület 1870-ben felesége, gróf Kornis Klarissza kezdeményezésére alakult, elhagyott gyermekek és árvák felnevelésére (mellesleg javaslatára született meg később Széll Kálmán miniszterelnöksége alatt első gyermekvédelmi törvényünk), ő maga Rákospalota határában pedig az édesapjáról elnevezett Istvántelken hatalmas telket ajánlott fel számára: az intézményben negyedszázados fennállása alatt 2507 fiú és 2399 leány árva és 826 letelepedett, továbbá az ugyanott felállított kertész- és iparosképző intézetben 231 növendék tanult 1904-ig, az elaggottak számára létesített „Stephaneum” menhelyben harminc rákospalotai talált gondozásra apácák irányításával. Azonkívül Fóton gyermekmenedékházat, továbbá „Clarisseum” néven leánynevelő intézetet alapított (növendékeinek gondozását a Páli Szent Vincéről elnevezett irgalmas nővérekre bízta), Csongrádon és Szegváron karitatív és katolikus leánynevelő intézetet, Újpesten évenként háromezer beteget ingyen orvosi ellátásban, gyógyszerben létesítő, eleinte irgalmas nővéreket alkalmazó kórházat. Templomokra is sokat áldozott, így az újpesti, rákospalotai, hódmezővásárhelyi és csongrádi plébániatemplom, a karmeliták pesti zárdájának és templomának felépítésére. Költségén épült fel az Újpesti Legényegylet háza, az ottani, Erzsébet királynéről elnevezett Katolikus Tanoncegyesület otthona és a Margit Intézet. Jelentősen támogatta a fővárosi egyetemi ifjak Szent Imre Egyesületét, ugyanakkor oroszánrészt vállalt a Tisza szabályozásában is: a Tiszavölgyi Társulat 1879-i közgyűlésén például minisztériumi osztály felállítását javasolta az árvízkárosultak megsegítésére és vízjogi törvény megalkotására, amelynek során csakhamar létre is jött a Tisza szabályozását szolgáló, 1884. évi tizenegyedik és a vízjogi, 1885. évi huszonharmadik törvénycikk, végül – a Pesti Közúti Vaspálya Társaság elnökeként – komoly szerepet játszott a pesti közúti közlekedés fejlesztésében.

Mindezen szociális életünket formáló karitatív tevékenységei mellett a magyar föld s gazdatársadalom karvalytőke alóli felszabadítási tervzetével különösen is beírta nevét legnagyobb magyarjaink közé. 1886-ban György Endrével és Hajós Józseffel megalapította a Pestvármegyei Hitelszövetkezetet (tíz múlva belőle alakult meg az Országos Központi Hitelszövetkezet), 1896-ban elnökletével jön létre a Magyar Gazdaszövetség, majd 1898-ban annak égisze alatt a Hangya szövetkezeti mozgalom, megbízásából pedig Balogh Elemér és Meskó Pál által hazánk számottevő faluiban a termelő, értékesítő és fogyasztási szövetkezetek sora.

Döbbsenten ismerte fel, hogy a kiegyezés után birtokosaink zöme (eredendő természetünk ellenére) nemcsak azt nem tudta, terményfeleslegét hogyan, hol értékesítse a mieinknek, hanem azt sem, hogy ha már a kajmánoknak juttat belőlük, miként tegye megkárosításunk nélkül, amikor pedig rádöbbsentek mindennek következményeire, kétségbeesetten kérdezték, miért, ahelyett, hogy az adósságspirálból való kitörés egyetlen módját, a megtermelt javakat kizárólag közösségeinken belül, a termelő megkárosításával járó gigaprofit nélkül értékesítő, Darányi Ignác és Bernát István közreműködésével általa alapított Hangya szövetkezeti mozgalmat egyértelműen támogatták volna. Amint életműve két legalaposabb ismerője, Kovalovszky Miklós és Solt Andor tanulmányában olvassuk (Gróf Károlyi Sándor élete és alkotása, 1942), „a liberális államhatalom jogot és szabadságot hangoztatva, vakon és süketen nézte, tűrte a nemzet és ország testének elidegenítését, szétpredálását, pedig ez a folyamat veszedelmesebb volt az uzsoránál is: Károlyi elévülhetetlen érdeme, hogy meglátta a veszedelmet, és ott kezdte meg a segítséget, ahol legnagyobb volt a szükség: a szövetkezeti

mozgalommal akarta megmenteni, amit lehetett, de a végzetes bomlást már nem tudta feltartóztatni, csak késleltetni”.

Legfőbb példaképei egyikéhez, Páli Szent Vincéhez hasonlóan nem a pillanatnyi segítségnyújtásban, hanem a munkaadásban látta a nyomor felszámolásának biztosítékát, az uzsora, a karvalytőke elleni harcban, amelynek tervezetét leghatározottabban „Gönci levél” című politikai röpiratában foglalta össze 1901-ben: eszerint megtiltandó a pénz- és terményuzsora, a Lengyelországból betóduló kaftános kereskedők letelepedése, a külföldi marha-, sertés- és juhbehozatal, követelendő a saját termékeink kivitelét megkönnyítő vámfeltételek megteremtése, a termény-, bor- és húsertékesítő szövetkezetek alapítása és nem utolsósorban a létminimum adómentessége.

Alapelve volt, hogy „az emberi társadalom nem állhat fönn, ha egyedül az egoizmus és individuális érdek vezérli az egyest. Csakhamar kannibálok harca fog beállni, ha az együttlétet nem a méltányosság érzete fogja szabályozni, ha ez a társadalom fölfogásából és az egyesek szívéből kivész. Meg kell szeretnünk a földet, a műhelyt s a munkát. Megélhetést kell az ezekben gyökeredző elemek számára biztosítani, s akkor majd nem vész ki a hazafias szellem, a hazaszeretet s az áldozatkészség.”

Reá is igazak Arany Jánosnak a szintén példaképének tekintett Széchenyi Istvánra vonatkozó sorai:

Nem hal meg az, ki milliókra költi
Dús élet kincsét, ámbár napja múl.
Hanem lerázván, ami benne földi,
Egy éltető eszmévé finomul,
Mely fennmarad s nőttön nő tiszta fénye
Amint térben, időben távozik,
Melyhez tekint fel az utód erénye:
Óhajt, remél, hisz és imádkozik.